

5. 706492

ol
nt

ENTOMOLOGISCHE BERICHTEN

MAANDBLAD UITGEGEVEN DOOR

DE NEDERLANDSE ENTOMOLOGISCHE VERENIGING

ISSN 0013-8827. Officiële afkorting (World List): Ent. Ber., Amst.

Deel 42

1 juni 1982

No. 6

Adres van de Redactie:

B. J. LEMPKE, Plantage Middenlaan 64, 1018 DH Amsterdam — Nederland

OTTO BRINKKEMPER, Zeldzame zweefvliegen in Zaandam (Diptera: Syrphidae): 81; G. van ROSSEM, H. C. BURGER en L. J. W. de GOFFAU, Bijzondere aantastingen door insecten in 1981: 84; R. de JONG, Notes on the genus *Acerbas* De Nicéville (Lepidoptera: HesperIIDae): 88; C. van ACHTERBERG, The fossil species of the subfamily Blacinae described by C. T. Brues (Hym.: Braconidae): 91; KORTE MEDEDELING: Correctie: 96; LITERATUUR: 87, 90, 96.

Zeldzame zweefvliegen in Zaandam (Diptera: Syrphidae)

door

OTTO BRINKKEMPER

ABSTRACT. — Rare hoverflies in Zaandam (Diptera: Syrphidae). Rare and interesting syrphids, encountered in two recreational areas at Zaandam, the Netherlands, are listed.

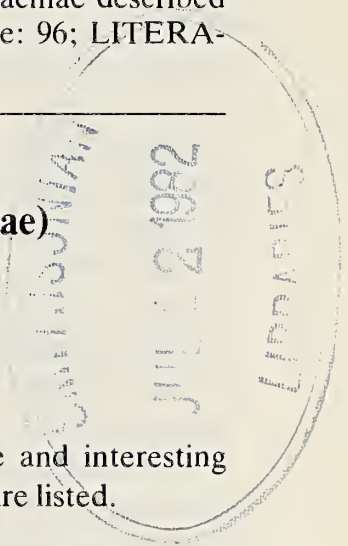
Sinds juni 1979 heb ik me beziggehouden met de inventarisatie van zweefvliegen in twee Zaandamse stadsparken, namelijk het Vijfhoekpark en de Heemtuin van het Burgemeester In 't Veldpark. In de Heemtuin heb ik 92 dagen gevangen, voornamelijk 's middags van 2 tot 4 uur. In het Vijfhoekpark ben ik aanzienlijk minder geweest, namelijk 33 maal.

De Heemtuin is ongeveer één ha groot en werd aangelegd in 1955. Van het vroege voorjaar tot ver in de herfst is er altijd wel een flink aantal planten in bloei, van Wilgen tot Sleedoorn in april tot Klimop in november. Planten waar ik veel zweefvliegen op heb waargenomen zijn vooral Grijskruid, Moerasspirea, Fluitekruid, Dagkoekoeksbloem en veel composieten. In totaal heb ik hier 74 soorten Syrphiden gevangen.

Van het Vijfhoekpark heb ik alleen het westelijke deel bezocht. Dit is aangelegd in 1959, het is ruim 10 ha groot. In het voorjaar is hier vrij veel te vangen op Sleedoorn, Paardebloem en Boterbloemen. Na juni ben ik er niet zo vaak meer geweest, omdat er dan nog maar heel weinig bloemen in bloei staan en hierdoor zijn er ook weinig zweefvliegen. In het Vijfhoekpark heb ik in totaal 55 soorten gevangen.

Hier volgt een overzicht van de soorten die ik het vermelden waard vind. Een aantal ervan is nieuw voor Noord-Holland ten noorden van het Noordzeekanaal. Hierbij ben ik uitgegaan van de soorten die in de loop der jaren zijn gepubliceerd door Van der Goot (1955, 1957, 1958, 1967, 1980).

Epistrophe melanostomoides (Strobl). — 10.V 1 ♂ en 31.V.1980 1 ♀ in het Vijfhoekpark; 1.VI.1981 1 ♀ in de Heemtuin. De soort is in het kustgebied een enkele maal in bosgebieden waargenomen. Ten noorden van het Noordzeekanaal was ze nog niet gevangen. Van der Goot (1978) vermeldt een vangst uit het Sloterpark in Amsterdam. Hij heeft ook mijn determinaties bevestigd.



Metasyrphus lapponicus (Zetterstedt). — 2.VI.1981, 1 ♂ en 19.VI.1981, 1 ♀, beide in de Heemtuin. In het hele land misschien een dertigtal vindplaatsen. In het Heilooër bos ving Van der Goot 1 ♂, de enige andere vindplaats van Noord-Holland ten noorden van het Noordzeekanaal. Deze soort lijkt veel op *Metasyrphus luniger* (Meigen), waardoor hij misschien wel eens over het hoofd gezien wordt.

Scaeva selenitica (Meigen). — 26.VI.1980, ♀, 16.VI.1981, ♂, beide in de Heemtuin. Deze soort is mogelijk beperkt tot dennenbossen. In de Heemtuin staan echter maar een tiental dennen bijeen in een hoek. In het polderland achter de duinen is deze soort zeldzaam, wat zou kunnen komen doordat er, in tegenstelling tot in de duinen, zo weinig dennen staan.

Dasysyrphus hilaris (Zetterstedt). — 2.VI.1981, ♀, Heemtuin. De soort wordt in de tabel van Barendregt (1978) en van Van der Goot (1981) als verspreid voorkomend in bossen opgenoemd. Het lijkt me dat deze *Dasysyrphus* voor het kustgebied zeldzaam genoemd moet worden. In de collectie van het I.T.Z., Amsterdam, is hij alleen maar uit Heiloo aanwezig voor wat het kustgebied betreft. Volgens sommige auteurs is deze soort conspecifiek met *D. venustus* (Meigen), die algemener is en ook in Zaandam beduidend meer voorkomt.

Melangyna ericarum Collin. — 2.VI.1980, ♂, Heemtuin. Van der Goot heeft deze soort opgenomen in zijn zweefvliegtabel met als voorkomen: Kustgebied, zeldzaam. Het betreft hier één vangst van een ♂ op 19.V.1980 te Hillegom. Het is opvallend dat deze nieuwe soort van de fauna in 1980 op twee vindplaatsen gevangen blijkt te zijn.

Melangyna umbellatarum (Fabricius). — 14.V, ♂ en 27.VI.1980, ♀, 26 en 27.V, 19.VI (alle ♀) en 26.VIII.1981 (♂), alle in de Heemtuin; 9.V (♂) en 31.V.1980 (♀) in het Vijfhoekpark. De soort is hier talrijker dan elders in het kustgebied. In de collectie van het I.T.Z., Amsterdam bevinden zich uit Heemstede, Amsterdam en Heiloo telkens twee exemplaren. Het aantal in Zaandam wijst in de richting van een meer verspreid voorkomen. Maar dan zou de soort toch ook op andere plaatsen in het kustgebied meer moeten voorkomen. Het betreft hier in ieder geval een voor het kustgebied ongewoon grote populatie.

Melangyna guttata (Fallén). — 21.IX.1979, ♀, 21.VIII, 24.VIII (beide ♂), 25.VIII.1981 (♂ en ♀), alle in de Heemtuin. Deze soort heb ik alleen gevangen op Grijskruid (*Berteroa incana* L.). Uit het kustgebied zijn vier vindplaatsen bekend: Amsterdam, Rotterdam, Oostvoorne en Wieringerwerf (Barendregt, 1978, Van der Goot, 1980).

Melangyna triangulifera (Zetterstedt). — 10.VII.1979, ♂, Heemtuin. Ook van deze soort waren vier vindplaatsen uit het kustgebied bekend, namelijk Amsterdam, Heiloo, Den Haag en Rotterdam (Van der Goot, 1978). Ook *Melangyna cincta* (Fallén) heb ik in de Heemtuin gevangen, zodat het totaal aantal soorten van dit genus maar liefst vijf is in de Heemtuin, een unieke situatie voor het kustgebied!

Didea intermedia Loew. — 27.VI.1980, ♀, Heemtuin. De soort is wel bekend van de duinen, maar niet van het kustgebied. Ook deze *Didea* zou in dennenbossen voorkomen. Het zou kunnen zijn, dat *Scaeva selenitica* en *Didea intermedia*, nadat in de duinen een behoorlijke populatie is opgebouwd, trekneigingen gaan vertonen (zoals *Volucella zonaria* (Poda)), en zo in de Heemtuin terecht zijn gekomen.

Meliscaeva auricollis (Meigen). — Op 1.IX.1981 ving ik een ♂ van de typische vorm van de soort. Deze is aanmerkelijk zeldzamer dan var. *maculicornis* (Zetterstedt), die in Zaandam ook veel meer voorkomt. De typische vorm is bovendien nog niet vermeld van Noord-Holland ten noorden van het Noordzeekanaal.

Sphaerophoria rueppellii (Wiedemann). — 21.VIII.1981 (2 ♂), Heemtuin. De soort komt voor op ruderaal terreinen. Van der Goot (1978) ving tientallen exemplaren in het Sloterpark. Ook in de Twiskepolder bij Oostzaan ving ik een ♀ op 13.IX.1981. Dit is een uitbreiding van de vliegperiode, omdat geen waarnemingen van na begin september bekend waren. *S. rueppellii* was nog niet vermeld van Noord-Holland ten noorden van het Noordzeekanaal.

Sphaerophoria batava Goeldlin de Tiefenau. — 6.VIII.1980, ♂, 10.VI.1981, ♂, beide in de Heemtuin. Ook deze soort is nog niet eerder gevangen in Noord-Holland ten noorden van het Noordzeekanaal. Vele auteurs beschouwen haar als een synoniem van *S. taeniata* (Meigen), die overigens ook niet in Noord-Holland ten noorden van het Noordzeekanaal was waargenomen.

Pipiza luteitarsis Zetterstedt. — 19.V.1980, ♂, Heemtuin; 27.IV en 6.V.1980 telkens 1 ♂ in het Vijfhoekpark. In de collectie van het I.T.Z., Amsterdam, zijn slechts 4 ♂ en 6 ♀ aanwezig. Eén mannetje hiervan is in het kustgebied gevangen (Hillegom). Ook deze soort was nog niet gevangen in Noord-Holland ten noorden van het Noordzeekanaal.

Heringia heringi (Zetterstedt). — 2.V.1981 1 ♂, Vijfhoekpark. Ten noorden van het Noordzeekanaal was de soort alleen uit het Heilooër bos bekend. Het is opvallend hoeveel overeenkomst er is tussen de Syrphiden-fauna van dit bos en die van de Heemtuin, terwijl het hier toch zeer verschillende gebieden betreft.

Cheilisia impressa Loew. — Eind augustus en begin september 1981 een vijftiental exemplaren in de Heemtuin. In het Amsterdamse bos is de soort ook verzameld (Veltman, 1979). In Noord-Holland ten noorden van het Noordzeekanaal was *C. impressa* nog niet gevangen.

Ten slotte wilde ik Ben Brugge bedanken voor de geboden hulp bij het determineren.

LITERATUUR

- Barendregt, A., 1978. *Zweefvliegtabel*: 1-83, Jeugdbondsuitgeverij, 's Graveland.
- Goot, V. S. van der, 1955. De zweefvliegen rond Alkmaar en enkele verspreide waarnemingen in Noord-Holland. — *Ent. Ber., Amst.* 15: 476-485.
- , 1957. Aanvullingen op „Waarnemingen van zweefvliegen in Noord-Holland ten noorden van Amsterdam”. — *Ent. Ber., Amst.* 17: 76.
- , 1958. De zweefvliegen van Noord-Holland. — *Natura* 55: 57-62.
- , 1967. Syrphideninventarisatie van het Heilooër bos. — *Ent. Ber., Amst.* 27: 135-137.
- , 1978. Zweefvliegen (Syrphidae) en enkele andere Diptera van het Sloterpark te Amsterdam. — *Ent. Ber., Amst.* 38: 33-36.
- , 1980. Enkele aanvullingen en verbeteringen van de zweefvliegenwaarnemingen in Noord-Holland ten noorden van het Noordzeekanaal en Amsterdam (Diptera, Syrphidae). — *Ent. Ber., Amst.* 40: 95-95 + 116.
- , 1981. *De zweefvliegen van Noordwest-Europa en Europees Rusland, in het bijzonder van de Benelux*: 1-275, K.N.N.V., Amsterdam/Hoogwoud.
- Veltman, A., 1979. Zweefvliegen van het Amsterdamse Bos (Dipt., Syrphidae). — *Ent. Ber., Amst.* 39: 136-139.

Govert 't Hoenstr. 6, 1502 WN Zaandam.